

BOEKBESPREKING

André de Haan & Ruben Walleyne (†). 2002-2009. Studies in *Galerina* (*Galerinae Flandriae*) 1-3. Serie Fungi non delineati. Deel 23 (2002), 33 (2006), 46 (2009). Edizioni Candusso, Alassio, Italia. Prijs per deel € 11,-- (deel 23, 33) of € 12,-- (deel 46). Zie ook speciale aanbieding onderaan.

Van de serie “Fungi non delineati” zijn sinds 1997 al 49 deeltjes verschenen, meestal tussen de 50 en 100 pagina’s dik, inclusief 12 tot 20 kleurenplaten. Er zijn overigens inmiddels ook al een paar afleveringen verschenen die meer dan 270 pagina’s tellen en over de 100 kleurenplaten. De prijs verschilt dan ook per aflevering. De serie had in eerste instantie als doel om goede kleurenafbeeldingen te publiceren van paddenstoelen die nog weinig of niet zijn afgebeeld, in combinatie met goede beschrijvingen. Hierin is de uitgever Massimo Candusso zeker geslaagd. De meeste deeltjes zijn gewijd aan een bepaalde taxonomische groep, overwegend plaatjeszwammen, maar ook ascomyceten en myxomyceten. Vaak worden daarin gelukkig ook minder zeldzame soorten afgebeeld. Deze uitgaven leveren een belangrijke bijdrage aan de kennis van sommige groepen paddenstoelen.

Dat geldt zeker voor de drie deeltjes die in de periode 2002–2009 zijn gewijd aan Mosklokjes (*Galerina*) in Vlaanderen, geschreven door André de Haan en Ruben Walleyne. André de Haan is een amateurmycoloog die zich al vele jaren heeft gespecialiseerd in *Galerina* en zijn samenwerking met de professionele mycoloog Ruben Walleyne heeft geleid tot deze publicaties van hoog niveau. Helaas heeft Ruben, zoals bekend, het uitkomen van het derde deel niet meer mogen meemaken. In die aflevering is de nieuwe soort *Galerina walleyniana* aan zijn nagedachtenis opgedragen.

In de drie Engelstalige afleveringen worden in totaal 50 taxa beschreven, behorende tot 40 soorten. Iedere beschrijving begint met de tekst van de originele diagnose, gevolgd door een zeer gedetailleerde beschrijving, inclusief weinig bestudeerde kenmerken als de structuur van steelvlies en steelhuid en van de velumhyfen, indien aanwezig. De beschrijvingen zijn meestal gebaseerd op enkele typische Vlaamse collecties, die vervolgens genoemd worden. Tenslotte volgen opmerkingen over de herkenning van de soort en eventueel over de nomenclatuur. Van alle taxa zijn in een kleurenkatern één of twee goede kleurenfoto’s opgenomen. De microscopische kenmerken zijn geïllustreerd in zeer fraaie en duidelijke zwart-wit tekeningen van de hand van André de Haan. Achterin deel 3 is een goed bruikbare dichotome determinatiesleutel opgenomen.

Deze uitgave voorziet ook in Nederland in een grote behoefte, want *Galerina* geldt hier voor velen nog altijd als een moeilijk te doorgronden geslacht. Dat valt echter best mee voor degenen die een microscoop kunnen hanteren. Met enige ervaring is het grootste deel van de soorten zelfs in het veld te herkennen. Maar het ontbreken aan een goede tabel, goede beschrijvingen en goede afbeeldingen. Die zijn met deze publicatie tegen een zeer schappelijke prijs in één keer binnen handbereik gekomen. Verreweg de meeste Nederlandse soorten staan er in.

De taxonomische opvattingen van De Haan en Walleyne komen grotendeels overeen met de concepten uit ons Overzicht (Arnolds et al., 1995), maar sommige inzichten verschillen. Zo wordt het Okermosklokje (*Galerina cephalotricha*) door hen opgevat als een variëteit van het Vaal mosklokje (*G. mniophila*), terwijl *Galerina vittaeformis* var. *atkinsoniana* juist als eigen soort wordt erkend. Voor beide veranderingen is overigens wel wat te zeggen. De grootste verschillen doen zich voor bij de geringde mosklokjes van de groep rond het Bundelmosklokje

(*G. marginata*), een voor alle mycologen nog altijd zeer lastig soortencomplex. De auteurs hebben een brede opvatting van *G. marginata* en beschouwen bijvoorbeeld het Kraagmosklokje (*G. autumnalis*) en het Weidemosklokje (*G. unicolor*) als synoniemen. Zij menen daarvoor goede argumenten te hebben omdat de Noorse mycoloog Gro Gulden en medewerkers met moleculaire methodes geen verschil in genetisch materiaal konden aantonen (Gulden et al., 2001). Een complicatie is echter dat deze onderzoekers ook geen genetisch verschil konden aantonen tussen het Bundelmosklokje en het Beemdmosklokje (*G. hygrophila*) (door De Haan en Walley *G. pseudomycenopsis* genoemd), terwijl de laatste veel grotere sporen met fijnere ornamentatie heeft en een geheel andere ecologie vertoont en dus nauwelijks hetzelfde taxon kan zijn. In navolging van Gulden handhaven zij deze soort dus wél op morfologische gronden en de resultaten van kruisingsproeven. De uitkomsten van het moleculaire onderzoek wijzen er echter op dat voor deze groep kennelijk niet het juiste deel van het genoom gebruikt is en dat zet ook de synonymie van de andere geteste soorten volledig op losse schroeven! Persoonlijk kies ik er in zo'n geval liever voor om herkenbare morfologische en ecologische eenheden tot nader orde te handhaven omdat (karterings)gegevens over deze 'kleine' soorten later eventueel wel kunnen worden samengevoegd, maar bij het lumpen tot één soort nooit meer kunnen worden gescheiden.

Met deze filosofische opmerkingen wil ik overigens geen afbreuk doen aan de grote waarde van deze driedelige flora van mosklokjes. Die wordt zonder voorbehoud van harte aanbevolen!

Eef Arnolds

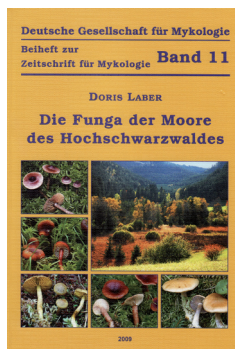
Literatuur

- Arnolds, E., Th. W. Kuyper & M.E. Noordeloos (eds). 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Nederlandse Mycologische Vereniging, Baarn.
- Gulden, G., S. Dunham & J. Stockman. 2001. DNA studies in the *Galerina marginata* complex. Mycol. Res. 105: 432-440.

Speciale aanbieding voor NMV leden

De drie besproken deeltjes over *Galerina* kunnen aan NMV-leden worden aangeboden tegen de gereduceerde prijs van 30 euro, inclusief verzendkosten. Bij individuele bestellingen kost deze set 42 euro (34 euro plus 8 euro verzendkosten). Voorwaarden voor deze aanbieding:

- Uitsluitend te bestellen door vooruitbetaling van 30 euro op ING bankrekening 5419306 ten name van M. Berends, Holthe 21, 9411 TN Beilen.
- Boekjes af te halen bij Eef Arnolds op bovengenoemd adres, tijdens de werkweek in Zeeland of op de Nieuwjaarsdag in januari 2011. Verzending naar een huisadres is niet mogelijk.

Laber, Doris: Die Funga der Moore des Hoch-Schwarz-waldes. Beiheft 11 (2009) zur Zeitschrift für Mykologie. 208 pp, 84 kleurenfoto's, 43 lijntekeningen, 1 tabel. Prijs € 25,- excl. verzendkosten. Te bestellen via de website van de Deutsche Gesellschaft für Mykologie: <http://www.dgfm-ev.de/>

Een mooi voorbeeld van wat een hobbymycoloog bereiken kan met liefde en doorzettingsvermogen: Doris Laber heeft gedurende een hele lange periode (tussen 1974 en 2008, 578 (!!)) excursies) een studie gemaakt

van de hoogveengebieden in het Zwarte Woud in Zuid-Duitsland. Alle vondsten werden gedocumenteerd, gedetermineerd, microscopisch onderzocht en gefotografeerd. Daarmee heeft ze een vrijwel volledig beeld geschapen van de mycoflora van deze interessante en bedreigde levensgemeenschappen. Daarbij werd ze door specialisten in binnen- en buitenland bijgestaan. Het resultaat mag er zijn. In het boek tref je een beschrijving aan van het onderzoeksgebied, gevolgd door een karakteristiek van de verschillende onderzochte gebieden. Een overzicht van de verschillende vegetatietypen met de daarbij behorende paddenstoelen geeft een goed beeld van de verscheidenheid van de biotopen die zijn onderzocht. Een geannoteerde soortenlijst vormt de kern van het boek. Per hoofdgroep Agarieken en Boleten, Gasteromyceten, Aphyllophorales, Ascomyceten en Myxomyceten worden de soorten per geslacht in alfabetische volgorde behandeld, met informatie over de habitat, leefwijze, substraat, fenologie en vindplaats. In het laatste hoofdstuk worden interessante soorten uitgebreider beschreven, vaak voorzien van lijntekeningen en kleurenfoto's. Zo tref je beschrijvingen aan van zeldzame soorten *Cortinarius*, *Entoloma*, *Galerina*, *Inocybe*, *Lactarius* en *Russula*. Opmerkelijk is bijvoorbeeld het voorkomen van Noordelijke soorten, als *Lactarius tomentosulus*, *L. tuomikoskii* en *L. leonis*. De kleurenfoto's zijn over het algemeen goed van kwaliteit, en het boek ziet er verzorgd uit. Samenvattend kun je rustig stellen dat dit boek de moeite waard is, en een goede metgezel als je, bijvoorbeeld tijdens de buitenlandse werkweken van de NMV, in vergelijkbare gebieden gaat verzamelen.

Chiel Noordeloos

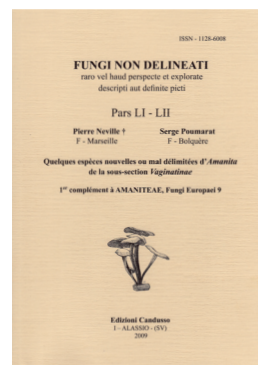
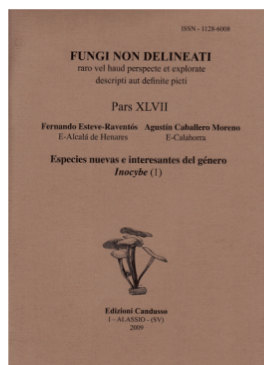
Fungi non delineati vol. 46-52

In de reeks "Fungi non delineati" zijn recent weer 4 deeltjes verschenen. Ze zijn te bestellen bij de uitgever, Edizioni Candusso: www.edizionicandusso.it

Deel 46. Andre de Haan en Ruben Walley: Studies in Galerina. *Galerina flandriae* (3). 84 pp. 24 kleurenfoto's. € 12,-. Dit deel is hierboven uitgebreid besproken door Eef Arnolds.

Deel 47. F. Esteve-Raventos en A. Caballero Moreno. Especies nuevas e interesantes del genero Inocybe (1). 128 pp, 50 kleurenfoto's (€ 14,-), is gewijd aan nieuwe en interessante vezelkoppen (*Inocybe*) met knobbelige sporen uit mediterrane Steeneikenbossen en Cistus-vegetaties. In totaal worden 22 soorten behandeld, waarvan 3 nieuw voor de wetenschap. De tekst is in het Spaans, de beschrijvingen zijn uitvoerig, de lijntekeningen adequaat, maar niet erg fraai verzorgd. De kleurenfoto's zijn van goede kwaliteit.

Deel 48-49. Grupo Ibero-insular de Cortinariologos. Cortinarius Ibero-insulares 2. 248 pp, talrijke kleurenfoto's (€ 33,-) is een dubbelnummer gevuld door de Iberische Gordijnzwamgroep (GIC). Het is de tweede aflevering in een reeks, die als doel heeft de gordijnzwammen

van het Iberisch schiereiland te documenteren. Vijftig soorten worden behandeld met uitgebreide beschrijvingen (in het Spaans) met raster-electronenfoto's van de sporen en talrijke kleurenfoto's, zowel van de vruchtlichamen als van de sporen onder het microscoop. Een waardevolle bijdrage aan de kennis van de gordijnzwammen uit dit gebied.

Deel 51-52. P. Neville & S. Poumarat. Quelques espèces nouvelles ou mal délimitées d'*Amanita* de la sous-section *Vaginatae*. 1er complément à *Amaniteae*, Fungi Europaei 9. 200 pp, 36 foto's (€ 26,--). In 2004 verscheen in de bekende serie "Fungi Europei" een deel over *Amanita* van de hand van beide auteurs, dat geheel was gewijd aan de Amanieten met een ring. De ringloze soorten (onderslacht *Amanitopsis*) stonden nog op het programma. De auteurs hebben met dit deel van de "Fungi delineati" een deel van hun toezegging ingelost met de publicatie van beschrijvingen en afbeeldingen van de soorten uit de sectie *Vaginatae*. Binnen deze moeilijke groep is een groot aantal soorten beschreven, vaak op subtiele kenmerken, en waarvan het de vraag is of ze allemaal wel als goede soorten moeten worden beschouwd. Met deze publicatie worden aan de *Vaginatae* weer een aantal taxa toegevoegd met uitgebreide beschrijvingen en kleurenfoto's van gemiddelde kwaliteit. Voer voor de Amanitologen onder ons!

Chiel Noordeloos

IN MEMORIAM LUCIEN NOENS

Op 21 maart 2010 is Lucien Noens op 69-jarige leeftijd overleden. Hij leed al enkele jaren aan een ernstige ziekte die hem uiteindelijk fataal is geworden. Na zijn vervroegde pensionering werden de natuur en het fotograferen van die natuur zijn grote passie. Lucien woonde aan de rand van Hulst, vlakbij de bossen van St Jansteen en Clinge. 's Morgens vroeg was hij vaak al op zijn fiets te vinden in die bossen om daar vooral vlinders en paddenstoelen te fotograferen.

De laatste vijftien jaar was hij zeer actief op het gebied van paddenstoelen. Hij gaf paddenstoelenexcursies, en maakte videobanden met paddenstoelen uit de bossen bij hem in de buurt. Soms fotografeerde hij het groeiproces van een houtzwam, een proces dat soms wel maanden duurt. Wanneer de Zeeuwse Paddenstoelenwerkgroep op excursie was in Zeeuws- Vlaanderen wist hij altijd wel een interessant gebied aan te wijzen.

Voor de kartering heeft hij veel waarnemingen doorgestuurd van Oost-Zeeuws-Vlaanderen en werden foto's van bijzondere vondsten op de website van de NMV geplaatst. In de zojuist verschenen verspreidingsatlas van paddenstoelen is de woonplaats van Lucien snel terug te vinden: de vele waarnemingen rondom Hulst zijn voor een groot deel zijn werk.

Omdat hij ver weg woonde, belde hij mij regelmatig op en dan maakte hij mij attent op interessante vondsten. Ook mailde hij vaak foto's van zijn waarnemingen. Afgelopen herfst ben ik nog een keer met hem paddenstoelen gaan zoeken. Al snel werd hij erg moe en moesten we de excursie afbreken. Bij hem thuis heb ik nog wat hem nagepraat over de leuke vondsten van de afgelopen jaren die we samen gedaan hebben. We bekeken zijn grote collectie foto's waarvan een deel op zijn website is te vinden. Bij vertrek had ik het gevoel dat dit wel eens de laatste keer was geweest dat we samen het veld in waren geweest. Helaas was dat zo. De Zeeuwse Paddenstoelenwerkgroep zal hem missen.

Thijs Franse

